

İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE EŞLİKLİ ÇALMAYA DAYALI KEMAN EĞİTİMİNİN ENTONASYON, ÖZGÜVEN VE TUTUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE EFFECT OF ELEMENTARY-LEVEL VIOLIN EDUCATION BASED ON PLAYING WITH ACCOMPANIMENT ON INTONATION, SELF-CONFIDENCE AND ATTITUDE

Demet ERGEN^a ve Sermin BİLEN^b

^a Öğr. Gör., BAÜ Necatibey Eğitim Fakültesi, demetergen@hotmail.com

^b Yard. Doç. Dr., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi, sermin.bilen@deu.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim düzeyinde eşlikli çalmaya dayalı keman eğitiminin eşliksiz çalmaya dayalı keman eğitimine göre entonasyon, özgüven ve keman dersine karşı tutum üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma 2008-2009 eğitim - öğretim yılında, Balıkesir Hatice Fahriye Eğinlioğlu İlköğretim Okulu'nda 3., 4. ve 5. sınıfta öğrenim gören 30 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öntest - sontest kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma sırasında deney grubunda (n=15) eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi, kontrol grubunda (n=15) ise eşliksiz çalmaya dayalı keman eğitimi uygulanmıştır. Araştırmada veriler, Piers- Harris Öz- Kavramı Ölçeği, Keman Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Entonasyon Değerlendirme Formu ile toplanmıştır. Araştırma bulguları, eşlikli çalmaya dayalı keman eğitiminin entonasyon, özgüven ve keman dersine karşı tutum üzerinde anlamlı düzeyde ($p<.05$) daha etkili olduğu yönündedir.

Anahtar kelimeler; Keman Eğitimi, Eşlikli Çalma, Entonasyon, Özgüven, Keman Dersine Karşı Tutum

Abstract

This study aims to determine the effect of elementary-level violin education based on playing with accompaniment compared to violin education based on playing without accompaniment upon intonation, self-confidence, and attitude toward violin course. The study subjects consisted of 30 students enrolled in the 3rd, 4th and 5th grades at Hatice Fahriye Eginlioglu Primary School in Balıkesir during the academic year 2008-2009. In the study, the researcher used the pre-test/post-test control group experimental design. The experiment group (n=15) received violin education based on playing with accompaniment, while the control group (n=15) was given violin education based on playing without accompaniment. The study employed the following data collection instruments: "Intonation Assessment Form" "the Piers-Harris Self-Concept Scale" and "the Attitude Scale toward Violin Course". The findings of the study demonstrate that the effect of elementary-level violin education based on playing with accompaniment upon intonation, self-confidence, and attitude significantly differed ($p<.05$) from that of violin education based on playing without accompaniment.

Keywords; Violin Education, Playing with Accompaniment, Intonation, Self-Confidence, Attitude toward Violin Course

GİRİŞ

Müzik zamanın başlangıcından beri insanoğlu tarafından merak konusu olmuştur. Önemli düşünürler, felsefi, ruhani vb. boyutlarda müziği anlamlandırmaya çalışmışlardır. Müziğe yüklenen çeşitli anlamlar, müziğin yaşamla olan ayrılmazlığının ve insanoğlunun dünyasında kapladığı alanın da bir açıklamasıdır. Yaşamın bir parçası olan müzik aynı zamanda etkili bir eğitim aracıdır.

Müzik eğitimi, çocukların zihinsel ve ruhsal yönden dengeli yetişmesinde etkili olan ender disiplinlerden birisidir. Bu nedenle çocuk eğitiminde müziğe yer verilmesi nitelikli bireylerin gelişmesini sağlamada oldukça önemlidir. Çalgılar, farklı müzikal kapasiteleri ve ilgi çekici tınlarıyla çocukları müzik eğitimine çekmekte oldukça etkili materyallerdir. Çalgıların çocuklara müzik eğitiminin kapısını açan bir anahtar olduğu söylenebilir. Çalgı eğitimi bu özelliğiyle çocukların birçok olumlu kazanım edinmesine olanak sağlamaktadır. Keman eğitimi çalgı eğitimi içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Menuhin (1996) ' in görüşlerine dayanarak çalgılar içinde kemanın;

- Oyuncak bir bebekten daha yakın ve daha canlı olması
- Kollarına alıp taşıyabilmeleri
- Diğer çalgılara nazaran duylara daha yakın olması
- Köprücük kemiğine yaslanarak, titreşimlerini, kemiklerimize ve bedenimizdeki boş kısımlara taşıması (Bu, bazı çocukların kemanı bu kadar çekici bulmasının nedenlerinden biridir çünkü onlar nefes alan ve titreşen şeylere doğuştan yakındırlar.) gibi özellikleri nedeniyle çocuklar tarafından tercih edilen bir çalgı olduğu söylenebilir.

Keman eğitiminin zorlu bir süreç olduğu bilinen bir gerçektir. Fiziksel yapısı gereği üzerinde perde bulunmayan ve sadece dört tel bulunmasına rağmen, yaklaşık 53 farklı nota ve perde üretmek mümkün olan (Flesch, 2000) keman eğitiminde entonasyon olgusu önemli bir problem oluşturmaktadır. Entonasyon; “İnsan sesinin ya da herhangi bir çalgının, istenen perdeyi (ton) tam ya da tama yakın verebilmesidir” (Sözer, 1986: 346). Eşlik, “...eserin armonik niteliğini ortaya çıkaran, esere içerik ve derinlik kazandıran müzikal birliktelik”, olarak tanımlanmaktadır (Say, 2005: 186). Eşlikli çalma perdesiz bir çalgı olması nedeniyle temiz ses üretmenin oldukça zor olduğu keman eğitiminde ton içine girmeyi ve temiz çalınmayan seslerdeki çakışmaların sezinlenilmesini sağlayarak entonasyon sorununun çözümü üzerinde etkili olabilir. Bu aynı zamanda, duyuşsal çıktılar üzerinde de etkili olabilir. Öğrenme durumlarında, sahip olduğumuz duyuşsal özelliklerde devreye girmekte ve öğrenme üzerinde, olumlu ya da olumsuz yönde etkili olmaktadır. Öğrenme üzerinde etkili olan duyuşsal özelliklerden birisi de tutumdur.

Keman eğitiminde tutumun önemi

Tutum kavramının kökeni incelendiğinde; tutumun 17. yüzyılda, bir sanatçının arka plana göre süjesinin konumu olarak kabul edildiği, fakat sonraki yüzyıllarda kelimenin anlamının genişleyerek bireyin siyasi bir mesele hakkındaki fikri duruşu, grup veya sınıflara özgü düşünme tarzı veya bir kimsenin kendi dünyasına dair genel güdüsel eğilimleri gibi anlamlar kazandığı görülmektedir (Defleur & Westie, 1963).

Zaman içinde ise, kavram bilimsel çalışmalarda kendisine yer bulmuştur. Defleur & Westie (1963) tutumun bilimsel çalışmalara dahil oluşunu dört evrede açıklamaktadırlar; ilk dönem tutum kelimesinin başlıca ilgi alanı olan , bireyin zihinsel süreçlerinin açıklanması sırasında literatürde kullanılmaya başlanmasıdır. Bu dönemde Alexander Bain tutum terimini iradenin düşünceler zinciri üzerindeki gücünü analiz ederken kullanmış ve zihnin güçlerinin belirli bir yörünge veya tutuma girebileceğini kaydetmiştir (Defleur & Westie, 1963). İkinci dönem ise, tutum teriminin bilinç unsurları araştırmaları sırasında, zihinsel süreç ölçümlerini içeren deneylerin sonuçlarının açıklanmasında kullanılmasıdır. Üçüncü dönem, günümüzde kabul edilen şekliyle birey ile sosyal olarak önemli bir obje arasındaki ilişkiyi anlatan bir ilişki olarak tanımlanmasıdır ve bu dönemde tutum ile ilgili önemli bir literatür oluşmuştur. Dördüncü dönem ise davranışı nesnel olarak gözlemlemeye yardımcı olmak üzere nitel tekniklerin geliştirilmesi konusunda artan baskılar sonucunda tutumların ölçülmesine yönelik ilginin artmaya başlamasıdır.

Tutumların kazanılması bazı koşullardan etkilenmektedir. “Neyi sevdiğimi biliyorum,” ifadesinde bir gerçek varsa “Bilddiğimi seviyorum,” ifadesinde de vardır. Bu ilke sosyal bilimciler tarafından tekrar tekrar ortaya

konmuştur (Abeles, Hoffer & Klotman, 1995). Bu düşünceye dayanarak insanların genellikle başarabildikleri etkinliklere karşı pozitif, aksi durumda ise negatif tutum geliştirdikleri söylenebilir.

Tutum, öğrenme üzerinde itici bir güç oluşturması nedeniyle tüm eğitim alanlarında olduğu gibi, keman eğitiminde de önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların genellikle başarabildikleri etkinliklere karşı pozitif, aksi durumda ise negatif tutum geliştirdikleri söylenebilir. Çocuklarda tıpkı yetişkinler gibi başardıklarını gözlediklerinde ve ortaya çıkan ürünü değerli bulduklarında gerçekten bir işi yapma isteği içlerinde gelişir. Bu gelişim ise olumlu tutumları teşvik eder. Söz edilen nedenlerle, keman eğitiminde önemli güçlüklerden birisi olan entonasyon problemlerinin çözülmesinin çocukların kendilerini başarılı hissetmesini sağlayabileceği ve başarıyı tatmanın çocuklarda ; önemli bir bireysel özellik olan özgüven ile birlikte öğrenmede oldukça etkili bir duyuşsal özellik olan tutum üzerinde de olumlu yönde etkili olabileceği düşünülmüştür. Bu aynı zamanda özgüven üzerinde de etkili olabilir.

Çalgı eğitiminin çocuklara özgüven kazandırmadaki yeri

Göknar (2007: 9) a göre özgüven; “kişinin bedeni ve davranışıyla kendi dünyası üzerinde denetim ve egemenlik kurduğunu bilmesidir”. Bu egemenlik ruhunun varlığı ya da yokluğunun, kişinin dış dünyayla olan ilişkisinde belirleyici rol oynayan en önemli etkenlerden biri olduğunu belirten Göknar (2007: 9), bunda kişinin içsel, kendine yönelik algılamalarının esas olduğunu, bu algılamaların bilinçli ya da bilinçsiz olarak kişinin davranışlarına yansıdığını ve yaşamın her sahnesinde olumlu ya da olumsuz olarak kendini gösterdiğini ifade etmektedir.

Branden(2002) özgüvenin temel bir insan gereksinimi ve hayati bir değeri olduğundan söz etmektedir. Branden’ a göre olumlu özgüven olmadan psikolojide büyüme durur. Olumlu özgüven direnç, kuvvet ve yenilenme kapasitesi sunarak, gerçekten, ruhun bağımsızlık sistemi olarak işlev görür. Özgüven düşük olduğunda, yaşamın sorunları karşısında hızlı iyileşme şansımız azalır. İstemlerimizi gerçekleştiremeyerek yaşadığımız başarısızlıklar (düş kırıklıkları, duygusal incinmeler) özgüveni tahrip eder (Lauster, 2000). Çalgı eğitiminde de , çocuğun başarısızlık duygusuna kapılmasının, çalgı eğitimi ve özgüven arasındaki ilişkiyi negatif yönde etkileyeceği söylenebilir. Çalgı eğitiminde çocukların karşılaştığı güçlüklerin saptanıp, ruhsal, zihinsel gelişimlerine uygun olarak hazırlanmış olan etkinlik ya da çalışmalarla desteklenerek, karşılaşılan güçlüklerin çözüm yollarının bulunması oldukça önemlidir. Özgüveni artırmada çalgı eğitiminin, etkili bir yol olarak kullanılabilmesi söylenebilir. Çalgı eğitiminin çocuklara özgüven kazandırmadaki rolünü, Fuller (2002) şu sözlerle açıklamaktadır: Utangaç çocuklar bile, seyirci karşısında sahneye çıkmayı, ne çalacaklarını anons etmeyi ve performanslarını sergilemeyi öğrendikçe özgüven geliştirirler. Çalgı eğitiminde çocukların karşılaştığı güçlüklerin saptanıp, ruhsal, zihinsel gelişimlerine uygun olarak hazırlanmış olan etkinlik ya da çalışmalarla desteklenerek, karşılaşılan güçlüklerin çözüm yollarının bulunmasının, çocuğun kendisini başarılı hissetmesini sağlayarak çalgı eğitimi-özgüven arasındaki ilişkiden pozitif yönde yararlanmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Keman eğitiminde entonasyon sorunu

Ünlü kemancı Perlman keman eğitiminde karşılaşılan zorlukları şu sözlerle açıklamaktadır: “Keman çalmada etken olan birçok faktör var. Yay hızı mı yavaş mı çekeceksin düşünmelisin. Yay tamamen düz mü gidiyor? Yay ne kadar bastırılacak? Yalnızca temiz bir ses bile çıkarmak yıllar alır. Bu nedenle kemanda bunca kişiden çok azı kazanır” (Koptagel, 1990: 41).

Perlman’ ın ifadelerine dayanarak keman eğitiminin teknik güçlükleri şu şekilde sıralanabilir:

- Yayın hızını ve paylaşımını doğru sağlama
- Yayın teller üzerindeki basıncını sağlama
- Yayın kullanırken dirsek açısını doğru kullanma
- Entonasyon

Ancak, yine Perlman’ın yukarıdaki ifadelerine dayanarak keman eğitimindeki en önemli problemin ise; ses temizliğini sağlama yani entonasyon olduğu söylenebilir. Fiziksel yapısı gereği üzerinde perde bulunmayan ve sadece dört tel bulunmasına rağmen, yaklaşık 53 farklı nota ve perde üretmek mümkün olan (Flesch, 2000) bir çalgının eğitiminde entonasyon olgusunun önemli bir problem olması doğal bir durumdur. Sözer (1986: 346) entonasyonu; “İnsan sesinin ya da herhangi bir çalgının, istenen perdeyi (ton) tam ya da tama yakın verebilmesi”

şeklinde tanımlamaktadır. Randel (Nunez, 2002) ise entonasyonu; perdelerin kural olarak kabul edilmiş standartlara uygun olarak enstrümantal veya vokal olarak reproduksiyonu olarak tanımlamaktadır. Entonasyon tanımlaması içinde geçen perde ise, belirli bir aralığın hem gerçek frekansı, hem de gamdaki bağıl pozisyonuyla ilişkili olan yalnızca psikolojik bir yapıdır. “Bu hangi notadır?” sorusunun cevabıdır Levitin (2006).

Ünlü kemancı Flesch (2000) ise, entonasyonu; parmağımızı telin üzerine koymamız sonucu telin kısılması ve ilgili perdenin matematiksel olarak sahip olduğu sayıda titreşimin ortaya çıkması olarak tanımlamakta ve keman eğitiminde entonasyona bütün ünlü keman eğitimcileri gibi büyük önem vermektedir. Bu düşüncesini ise, öğrencinin, her yanlış çalınan perdenin düzeltilmesinin, sanatımızın en temel prensibi olduğunun bilincine varması sağlanmalıdır sözleriyle dile getirmektedir (Flesch, 2000). Flesch aynı zamanda özensiz dinleme ile kulağın yanlış sayıda titreşimleri kabul etmeye alışacağına ve işitme duyusundaki duyarlılığın çok çabuk bir şekilde kaybedebileceğine, çalan kişinin yanlış bir perdeyi duyduğu halde düzeltmeden geçtiği takdirde ilerlemesini engelleyeceğini de vurgu yapmaktadır (Flesch, 2000).

Entonasyon doğruluğunu sağlama sürecinde ilk aşama olarak , entonasyon problemlerinin nedenlerini saptama gelmektedir. Çalgı eğitiminde entonasyon problemlerinin nedenleri Laycock’un görüşlerine dayanarak şöyle sıralanabilir (Nunez, 2002):

- Oda sıcaklığı ve nem oranı gibi belli enstrümanlarla ses perdelerinin doğru reproduksiyonu üzerinde etkisi olan değişken çevresel koşullar
- Enstrümanın genel ayarının orantılı olmaması (sapa oranla çok yüksek köprü, yanlış ayarlanmış can direği, tellerin çok geniş ya da çok dar aralığı olması)
- Perde bilgisi, enstrümanı kontrol etme yeteneği olmayan ve telli enstrüman çalmanın diğer ayrıntılarıyla meşgul olan öğrenci
- Öğretmenin entonasyon kavramlarını ve perde ayırt etme ilkelerini öğrencilere öğretmedeki rolü

Laycock’un ortaya koyduğu entonasyon problemlerinin nedenleri “çalıcıya bağlı olan nedenler” ve “çalıcıya bağlı olmayan nedenler” olarak sınıflandırılabilir. Bergonzi (1997), Jacobs (1969) ve Sogin (1986), entonasyon problemlerinin çalgıya bağlı olan nedenlerini düşünerek, entonasyon doğruluğunu geliştirme sürecinde, üç boyut bulunduğundan söz etmektedirler (Nunez, 2002):

- (a) İşitsel (duyma),
- (b) Görsel (görüntü)
- (c) Kinestetik (gelişmiş psikomotor beceriler) unsurları.

Nunez (2002) e göre;

- Entonasyonun işitsel boyutu, müzik parçasındaki müzikal sesler veya perdelerle ilgilidir ve bunların insan kulağı tarafından nasıl algılandığını ve insan zihni tarafından nasıl işlendiğini belirler.
- Entonasyonun görsel boyutu, enstrümanda perdelerin “nerede” üretildiği konusyla ve aynı zamanda üretilen perdelerin çizelgeler, grafikler ve benzeri araçlarla gözle ayırt edilmesi konusyla ilgilenmektedir.
- Kinestetik boyut ise, bir notanın perdesinin zihinsel olarak kavrandığı andan sesin duyulduğu ana kadar yapılan fiziksel hareket ve eylemleri içerir. Bu eylemlerin doğru ve faydalı olabilmesi için ise çalma tekniğine ilişkin doğru ilkelerin rehberliğinde gerçekleştirilmesi gerekir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi entonasyon problemlerinin geliştirilebilmesi ve düzeltilebilmesi mümkündür. Çalışılan eser, etüt ya da gam çalışmalarında, entonasyon doğruluğunu geliştirme sürecindeki unsurlar göz önünde bulundurularak, farklı yöntemlerle entonasyona odaklanılarak çalışılmasının, entonasyon sorunlarını çözmede etkili bir yol olabileceği söylenebilir. Ancak diğer eğitim alanlarında olduğu gibi enstrüman eğitiminde de çocukların yetişkinlere göre bağımsız öğrenmeleri daha zordur.

Çocuklarda çalgı eğitiminde, entonasyon yanlışlarını düzeltme ve bu yanlışları düzeltmek için alternatifler sunma konusunda öğretmene önemli görevler düşmektedir. Öğretmenin öğrenciye çalgısıyla eşlik etmesi entonasyon sorununun çözümlenmesi yollarından birini oluşturabilir. Öğretmen tarafından seslendirilen eşlik, entonasyon yanlışlarının armoni içinde öğrenci tarafından hissedilmesini sağlayarak, entonasyon problemlerinin çözümlenmesinde etkili bir yol olabilir. Ayrıca eşlikli çalma çocuklarda keman eğitiminde entonasyon gibi önemli bir güçlüğün giderilmesini sağlama yoluyla özgüven gelişiminin yanı sıra çocukların derse karşı duyuşsal özellikleri üzerinde de olumlu etkiler sağlayabilir.

Araştırmanın amacı ve önemi

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim düzeyinde eşlikli çalmaya dayalı keman eğitiminin eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimine göre entonasyon, özgüven ve tutum üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmanın çocuklarda keman öğrenmeyi kolaylaştırabileceği, entonasyon sorunlarını çözebileceği, özgüveni ve derse karşı tutumu arttırabileceği ve keman öğretmenlerine önemli katkılar getireceği umulmaktadır.

Problem cümlesi

İlköğretim düzeyinde eşlikli çalmaya dayalı keman eğitiminin eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimine göre entonasyon, özgüven ve tutum üzerindeki etkisi nelerdir?

Alt problemler

1. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların entonasyon performansları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların özgüvenleri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların derse karşı tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın katılımcıları

Öntest-sontest kontrol gruplu deneme modelinin kullanıldığı bu araştırmanın katılımcılarını 2008-2009 eğitim - öğretim yılında, Balıkesir Hatice Fahriye Eğinlioğlu İlköğretim Okulu'nun 3., 4. ve 5. sınıflarında öğrenim gören, işitme yeteneği, müzik yaşantısı ve fiziksel uygunluk açılarından denk olan 30 öğrencisi oluşturmuştur. Rastlantısal olarak 15'er kişilik iki grup oluşturulmuştur. Deney grubunda (n=15) eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi, kontrol grubunda (n=15) ise eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi uygulanmıştır.

Veri toplama araçları

Deney ve kontrol gruplarının denkleğini sağlamada aşağıdaki ölçme araçları kullanılmıştır:

Müziksel işitme yeteneği değerlendirme formu: Müziksel İşitme Yeteneği Değerlendirme Formu, araştırmacı tarafından 9-12 yaş grubunda, müziksel alt yapısı olmayan çocukların müziksel işitme yeteneklerinin ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilen form; "Ezgisel Bellek", "Ritmik Bellek", "Tonalite İçinde Kalarak Doğru Şarkı Söyleme" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Form güvenilirlik çalışması için 30 öğrenciye uygulanmış ve iki gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. İki gözlemcinin değerlendirmesi arasındaki korelasyon katsayısı $r = .93$ ' tür.

Keman Çalmaya Yönelik Fiziksel Yeterlilik Gözlem Formu: Araştırmacı tarafından deneklerin seçimine temel oluşturmak için, öğrencilerin fiziksel olarak keman çalmalarında herhangi bir engel olup olmadığını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Gözlem formunun maddeleri araştırmacı tarafından belirlenmiş ve üç keman eğitimcisi ve bir viyola eğitimcisinden oluşan uzman grubuna incelenmiştir. Form güvenilirlik çalışması için 30 öğrenciye uygulanmış ve iki gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. İki gözlemcinin değerlendirmesi arasındaki korelasyon katsayısı $r = .96$ ' dir.

Kişisel bilgi formu: Form öğrencilerin anne ve babasının eğitim durumu, anne ve babasının mesleği, aile bireylerinde müzikle ilgilenen olup olmadığı ve öğrencinin müzik özgeçmişine sahip olup olmadığı bilgilerinin edinilmesine yöneliktir.

Araştırma verilerinin toplanmasında aşağıdaki ölçme araçları kullanılmıştır:

Entonasyon değerlendirme formu: Araştırmacı tarafından değerlendirmede dikkate alınacak etüdün doğru frekansta çalınıp çalınmadığını test etmek amacıyla geliştirilmiştir. Ses frekansları Adobe Audition 3.0 programı (dijital ses düzenleyici program) ile saptanmaktadır. Hazırlanan form dört keman eğitimcisi ve bir ölçme değerlendirme uzmanına incelenmiştir ve uygunluğu konusunda görüşleri alınmıştır.

Piers- Harris öz- kavramı ölçeği: Araştırmada öğrencilerin özgüven düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Piers-Harris' in Çocuklarda Öz-kavramı Ölçeği kullanılmıştır. "Kendim Hakkında Düşüncelerim" adı ile de anılan ölçek 1964 yılında Piers ve Harris tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilmiştir Öner (2005: 1). Ölçek Çataklı ve Öner tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 1, 2, 5, 6 ve 7 günlük aralarla iki kez uygulanmış ve test-tekrartest yöntemi ve Pearson Momentler Çarpımı korelasyon tekniği ile hesaplanan değişmezlik katsayıları ilkökul için .72 ile .91, ortaokul için .79 ile .98 arasında çıkmıştır. Alfa korelasyonları ile belirlenen içtutarlık katsayıları ilkökul için .87, ortaokul için .86 çıkmıştır (Öner, 1997: 446). Öner (1997: 443), belirtilen ölçeğin çocukların özgüvenleri ve özkavramlarını, kendileriyle ilgili algılamalarını ve değerlendirmelerini ölçtüğünü savunmaktadır. Belirtilen ölçek 80 maddeden oluşmakta, 9 ile 16 yaş grubundaki çocuklara uygulanabilmekte ve ön koşul olarak en az 3. sınıf seviyesinde okuma becerisini gerektirmektedir (Öner, 2005:1). Ölçek, 9-12 yaş aralığındaki 150 öğrenciye uygulanmış ve güvenilirlik analizi tekrar yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği KR-20 ve Spearman-Brown formülü kullanılarak güvenilirlik katsayısı .90 olarak belirlenmiştir.

Keman dersine yönelik tutum ölçeği: Araştırmacı tarafından ikinci bir araştırmacı ile birlikte geliştirilmiş olan ölçeğin ilk taslağı 45 maddeden oluşmuştur. Oluşturulan öndeneme formu 9-12 yaş grubundaki keman eğitimi görmekte olan 150 öğrenciye uygulanmıştır. Faktör analizi ile madde test korelasyonlarına göre tek faktörde toplanan 28 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .96 dır.

Veri toplama süreci

Keman çalmaya istekli öğrencilerin arasından, "Müziksel İşitme Yeteneği Değerlendirme Formu" ve "Keman Çalmaya Yönelik Fiziksel Yeterlilik Gözlem Formu" aracılığıyla araştırmanın katılımcıları belirlenmiştir. Ön hazırlık olarak üç hafta süreyle seçilen 30 öğrenciyle bireysel keman dersi yapılmış ve daha sonra Piers- Harris Öz-Kavramı Ölçeği, Keman Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Entonasyon Değerlendirme Formu ön-test olarak uygulanmıştır.

14 haftalık deney süreci için gereken hedefler saptanmış ve ders etkinlikleri hazırlanmıştır. Ders etkinlikleri, deneklerin keman yaşantıları olmayan çocuklardan seçilecek olması nedeniyle bir başlangıç keman metodu oluşturulacak şekilde hazırlanmış, sonrasında ise bağımsız değişkeni oluşturmak amacıyla hazırlanan etüdlere tek sesli eşlikler yazılmıştır. Deney sürecinde deney grubu ile eşlikli çalışılırken, kontrol grubu ile eşiksiz çalışılmıştır. Deney sürecinin sonunda ölçekler son-test olarak uygulanmıştır.

Araştırma verilerinin analizi

Entonasyon, özgüven ve tutum ölçeği için deney ve kontrol gruplarına ait verilerin normallik varsayımı testinde Shapiro-Wilks Normallik Testi uygulanmıştır. Shapiro-Wilks Normallik Testi sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U Testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Aşağıda, alt problemlere dayalı olarak toplanan araştırma verilerinin analizleri sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Eşlikli ve eşliksiz çalmanın entonasyon üzerindeki etkileri

Araştırmanın 1. alt problemi şöyledir: 1. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşliksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların entonasyon performansları arasında anlamlı fark var mıdır?

Grupların deneysel işlemler öncesi entonasyon performanslarını birbirleriyle karşılaştırmak ve entonasyon performanslarını arasında anlamlı fark olup olmadığı test etmek amacıyla entonasyon performansları öntest puanları kullanılarak Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen p değeri .05'den büyük olduğu için deney ve kontrol gruplarının deney öncesi Entonasyon performansları arasında anlamlı fark olmadığı anlaşılmıştır (U=112,5; p=1,000>.05). Grupların deney sonu entonasyon performansları arasında anlamlı fark olup olmadığını anlamak amacıyla entonasyon performansları sontest puanları kullanılarak Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Grupların Entonasyon Değerlendirme Formunun Sontest Uygulamalarından Aldıkları Puanlara Göre Mann-Whitney U testi Sonuçları

Grup	n	Ortalama Sıra	Sıra Toplamı	U	p
Kontrol	15	11,27	169	49,0	0,008*
Deney	15	19,73	296		

p<0,05

Tablo 1' e göre deney ve kontrol gruplarının Entonasyon Değerlendirme Formu'nun sontest uygulamalarından aldıkları puanlar arasında deney grubunun lehine anlamlı fark olduğu söylenebilir.

Eşlikli ve Eşliksiz Çalmanın Özgüven Üzerindeki Etkileri

Araştırmanın 2. alt problemi şöyledir: Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşliksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların özgüvenleri arasında anlamlı fark var mıdır?

Grupların deneysel işlemler öncesi özgüven düzeylerini birbirleriyle karşılaştırmak ve özgüven düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığı test etmek amacıyla Piers- Harris Öz-Kavramı Ölçeği öntest puanları kullanılarak Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen p değeri .05'den büyük olduğu için deney ve kontrol gruplarının deney öncesi özgüven düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı anlaşılmıştır (U=84; p=0,250>.05). Grupların deney sonu özgüven düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını anlamak amacıyla Piers- Harris Öz-Kavramı Ölçeği sontest puanları kullanılarak Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Grupların Piers- Harris Öz-Kavramı Ölçeğinin Sontest Uygulamalarından Aldıkları Puanlara Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	n	Ortalama Sıra	Sıra Toplamı	U	p
Kontrol	15	9,47	142	22	0,000*
Deney	15	21,53	323		

*p < 0,05

Tablo 2'ye göre deney ve kontrol gruplarının Piers-Harris Öz-Kavramı Ölçeği'nin sontest uygulamalarından aldıkları puanlar arasında deney grubunun lehine anlamlı fark olduğu söylenebilir.

Eşlikli ve Eşliksiz Çalmanın Keman Dersine Karşı Tutum Üzerindeki Etkileri

Araştırmanın 3. alt problemi şöyledir: Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşliksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların derse karşı tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Grupların deneysel işlemler öncesi keman dersine yönelik tutumlarını birbirleriyle karşılaştırmak ve tutumları arasında anlamlı fark olup olmadığı test etmek amacıyla Keman Dersine Yönelik Tutum Ölçeği öntest puanları kullanılarak Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen p değeri .05'den büyük olduğu için deney ve kontrol gruplarının deney öncesi keman dersine yönelik tutumları arasında anlamlı fark olmadığı anlaşılmıştır (U=82; p=0,217>.05). Grupların deney sonu keman dersine yönelik tutumları arasında anlamlı fark olup olmadığını anlamak amacıyla Keman Dersine Yönelik Tutum Ölçeği sontest puanları kullanılarak Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3. Grupların Keman Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Sontest Uygulamalarından Aldıkları Puanlara Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	n	Ortalama Sıra	Sıra Toplamı	U	p
Kontrol	15	8,00	120	0,000	0,000*
Deney	15	23,00	345		

*p<0,05

Tablo 3'e göre deney ve kontrol gruplarının Keman Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin sontest uygulamalarından aldıkları puanlar arasında deney grubunun lehine anlamlı fark olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonuçlarından biri, eşlikli keman çalmanın, entonasyon üzerinde olumlu yönde etkili olduğudur. Bazı çalgı eğitimi alanlarında entonasyon doğruluğunun sağlanması önemli bir problem oluşturmaktadır. Flesch, (2000), Koptagel (1990), Kano (2003) da keman eğitiminde entonasyonun önemli bir problem olduğunu vurgulamaktadırlar. Kemanın perdesiz bir çalgı olması bu sorunun başlıca nedenini oluşturmaktadır. Araştırmanın eşlikli çalma temeline dayalı olması bu sorunun çözümlenmesinde etkili yollardan birini oluşturmuştur. Öğretmenin öğrenciye ikinci bir sesle eşlik etmesinin ton içine girmeyi ve temiz çalınmayan seslerdeki çakışmaların sezinlenilmesini sağlayarak entonasyon sorununun çözümü üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Garman' ın araştırma bulguları da araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Garman (1992) hazırlamış olduğu doktora tezi çalışmasında, yaylı enstrüman icracılarının entonasyon doğruluğunun eşlik, perde uzaklığı ve çalınan enstrümandan nasıl etkilendiğini incelemiştir. Araştırmada eşit temperamanlı akorttan frekans sapmasının istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgulara göre eşliksiz çalınan icralardaki ses perdesi sapmasının, eşlikli icralardan anlamlı ölçüde daha fazla olduğu yönündedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu, eşlikli keman çalmanın özgüven üzerinde olumlu yönde etkili olduğudur. Bilindiği gibi çocuklar müzikal düşünme ve davranma fırsatlarını severler ve bunu coşkuyla yaparlar. Ancak kendilerine ve yeteneklerine inandıkları sürece bu dışavurum gerçekleşir. Müzik bu yönüyle, çocuklarda kişisel başarı için önemli bir anahtar olan özgüven gelişimini sağlamada önemli bir araç olarak kullanılabilir. Tersine bir durum söz konusu olduğunda müzikle özgüven arasındaki bu etkileşim aksi yönde gelişecektir. Fuller (2002) utangaç çocukların bile, seyirci karşısında sahneye çıkarak performanslarını sergilemelerinin özgüven geliştirdiğinden söz etmektedir. Bu konuda yapılmış araştırma bulgularına ulaşamamış olmakla birlikte, bu araştırmanın bulguları eşlikli çalmanın özgüven üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenin öğrenciye kemanıyla eşlik etmesi entonasyon sorunlarının en az düzeye indirilmesini sağlayarak, öğrencinin kemanı güzel çaldığını hissetmesini sağlamış ve bu da özgüven gelişimini desteklemiş olabilir.

Araştırmanın bir başka sonucu ise, eşlikli keman çalmanın keman dersine karşı tutum üzerinde olumlu yönde etkili olduğudur. Araştırmanın sözedilen sonucunun, eşlikli çalma sayesinde zevkli bir öğrenme ortamının oluşması, öğrencinin öğretmeniyle bütünleştiği duygusunu yaşamayı, başlangıç aşamasında yapılması gereken egzersizlerin eşlikli çalışıldığında müzik yapma hissi uyandırarak öğrencinin bıkkınlığa düşmesine izin vermemesi, başarılı olduğunu hissetmesi gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Öğrenme yöntemleri, teknikleri ve stratejilerinin öğrenme yaşantıları içinde çeşitlendirilmesinin birçok alanda olduğu gibi müzik eğitiminin değişik düzeyleri ve alanlarında da tutum üzerinde etkili olduğunu kanıtlayan birçok araştırma bulgusu bulunmaktadır (Bilen,1995; Özmenteş, 2005; Uçal, 2007; Saygı, 2009). Bu araştırma bulguları doğrudan keman eğitimi ile ilgili olmamakla birlikte, eşlikli çalmanın keman eğitiminde öğrencileri olumlu yönde etkileyecek bir strateji olduğu düşünüldüğünde sözedilen araştırma bulgularının bu araştırmanın sonuçlarını desteklediği söylenebilir.

Araştırmanın tartışılan sonuçları özetlenirse şöyle sıralanabilir:

1. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların entonasyon performansları arasında deney grubu lehine anlamlı fark vardır.
2. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların özgüvenleri arasında deney grubu lehine anlamlı fark vardır.
3. Eşlikli çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocuklar ile eşiksiz çalmaya dayalı keman eğitimi alan çocukların derse karşı tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı fark vardır.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar dikkate alınarak keman öğretmenlerine ve araştırmacılara şunlar önerilebilir:

1. Araştırma sonuçlarına göre eşlikli çalma tutum değişkeni üzerinde olumlu yönde etkili olmuştur. Bu sonuca göre eşlikli çalmanın müzik eğitiminde öğrencilerin tercih ettikleri bir öğrenme tarzı olduğu söylenebilir. Ancak bilindiği gibi çalgı eğitimi uzun bir süreçtir ve bu süreç içinde kullanılan aynı yöntemler, çocuklar için etkili olsa da, zaman içinde cazibesini yitirebilir. Çünkü onlar yetişkinler gibi değildirler. Tekdüzelikten hoşlanmazlar. Bu nedenle eşlik durumlarının çeşitlendirilmesi eşliğin çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini daha da güçlendirebilir. Farklı alternatiflerle eşliğin (farklı enstrümanlar, farklı armonik yapılar) etkileri ve bu alternatiflerin birbirlerine göre etkililik durumlarını temel araştırma değişkeni olarak kullanılan araştırmalar yapılmalı bu sonuçların ışığında, çocuklar için, çeşitlilik içeren eşlikli kitaplar hazırlanmalıdır.

2. Araştırma sonuçlarında görüldüğü gibi eşlikli çalma birçok değişken üzerinde etkili olmuştur. Bilindiği gibi çalgı eğitiminde gelişim için ders saati dışında uzun süreler pratik yapmak gerekmektedir. Çocuklara, ders saati dışında çalgı çalışma süreçlerinde eşlikle daha fazla çalışma fırsatı sunmanın eşliğin etkilerini daha da artırabilir. Çocuklara ders dışındaki çalışmalarında da eşlikli çalışma fırsatı sunabilmek için , hazırlanan kitaplarda eşlikleri içeren cd kayıtları da bulunmalıdır.

3. Çalgı eğitimcilerinin bildiği gibi genç yaşta öğrencilerde doğru entonasyon öğretimi enstrüman öğretmenlerine pedagojik açıdan bir zorluk oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarıyla da kanıtlandığı gibi bu sorunun ortadan kaldırılması, eğitim sürecinde önemli dürtüler olan duyuşsal özellikleri ve psikolojik faktörleri olumlu yönde etkilemektedir. Araştırmacılarca ses perdesi algılama süreçlerini etkileyen değişkenlerin neler olduğunun saptanması ve icra edilen perdenin doğruluğuyla nasıl bir ilişkisi olduğunun araştırılması keman eğitimine önemli katkılar getirebilir.

4. Tüm öğrencilerin eğitim sürecinde çeşitli problemlerle karşılaştığı bilinen bir gerçektir. Bu noktada öğretmene önemli görevler düşer. Çünkü öğrenciler, tercih edilmiş bir öğrenme yoluna sahiptir ancak onlar bundan haberdar değildirler. Etkili öğretmen, bu ihtiyaçlarla ilgili olan kişidir. Etkili bir öğretmen öğrencinin tercih ettiği öğrenme tarzını belirler ve buna uygun bir metodoloji uygular. Daha az etkili öğretmenler ise tüm öğrencilere aynı yolu uygular. Bu durumları göz önünde bulundurarak uzmanlarca keman eğitiminde öğrencilerin karşılaştıkları temel problemler belirlenmeli, bu problemlerin çözümüne yönelik alternatifli yaklaşımlar araştırmacılarca denenmeli ve bu sonuçların ışığında öğretmenlerin farklı öğrenme tarzlarına sahip öğrencileri için seçebilecekleri kaynaklar ve metodolojiler geliştirilip çoğaltılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abeles, H., Hoffer, C. & Klotman, R. (1995). *Foundations of music education*. USA: Macmillan Publishing Company.
- Bilen, S. (1995). *İşbirlikli öğrenmenin müzik öğretimi ve güdüsel süreçler üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Branden, N. (2002). *Kadının özgüveni*. Çev: H. Betül Çelik. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- Defleur, M. L. & Westie, F., R. (1963). Attitude as a scientific concept. *Social Forces*, 43(3), 425-427.
- Durmuş, A. (2006). *Çocukta özgüven gelişimi*. İstanbul: Nesil Matbaacılık.
- Flesch, C. (2000). *The art of violin playing*. New York: Carl Fischer LLC.
- Fuller, C. (2002). *How to grow a young music lover* (2nd ed.). Colorado: Waterbrook Pres.
- Gökmar, Ö. (2007). *Özgüven kazanmak*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Kano, M. (2003). Thoughts on how to play in tune: pitch and intonation. *Contemporary Music Review*, 2, 35-52.
- Koptagel, Y. (1990). "İtzhak perلمان en büyük kemancıydı". *Orkestra*, 203.
- Lauster, P. (2000). *Kendine güven*. Çev: Nurittin Yıldırım. Ankara: Ceren Basım-Yayın.
- Levitin, D. J. (2006). *This is your brain on music: the science of a human obsession*, New York: Dutton.
- Menuhin, Y. (1996). *The violin*. Paris: Flammarion.
- Nunez, M. L. (2002). *Comparison of aural and visual instructional methodologies designed to improve the intonation accuracy of seventh grade violin and viola instrumentalists*. Unpublished PhD Thesis. University Of North Texas.
- Özmenteş, G. (2005). *Dalcroze eurhythmics öğretiminin müziksel beceriler, müzik dersine ilişkin tutumlar ve müzik yeteneğine ilişkin özgüven üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Say, A. (2005). *Müzik sözlüğü*. (2nd edition). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Saygı, C. (2009). *Aktif öğrenmenin müzik dersine ilişkin başarı, tutum ve özyeterlilik üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sözer, V. (1986). *Müzik ve müzisyenler ansiklopedisi*. C: 1. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Uçal Canakay, E. (2007). *Aktif öğrenmenin müzik teorisi dersine ilişkin akademik başarı, tutum, özyeterlilik algısı ve yüklemeler üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.